

УДК 332.146.2

СОЦІАЛЬНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТВОРЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ

І.В. Тяжкороб

ДВНЗ «Університет банківської справи»

Львівський навчально-науковий інститут, ira.tyazhkorob@gmail.com

Останніми роками, коли держава не в змозі забезпечити прийнятний рівень соціальної захищеності людей, особливо актуальним стає питання про соціальну відповідальність бізнесу. Багаточисельні дискусії з цього приводу спрямовані на вироблення відповідних рекомендацій, дорожньої карти, яка б дозволила забезпечити найбільш ефективно втілення в життя ідеї про те, що не тільки на державу, а й на бізнес покладено зобов'язання поважати, дотримуватися і забезпечувати права

людини. Сьогодні визнаним є той факт, що змінюється сама концепція прав людини і традиційні для неї підходи [1]. У сучасному суспільстві саме людський капітал становить основу багатства та визначає конкурентоспроможність економічних систем, стає ключовим ресурсом їхнього розвитку.

Здатність економіки створювати і ефективно використовувати людські ресурси дедалі більше визначає економічну силу нації, її добробут. Так, за усередненими даними Світового банку і Програми розвитку ООН, нині на планеті фізичний капітал (накопичені матеріальні блага) становить лише 16% загального надбання, природні багатства — 20%, а людський капітал або накопичені інвестиції в людину — 64%. При цьому у найрозвиненіших країнах частка людського капіталу сягає близько 80%. На відміну людський капітал у структурі національного багатства України становить приблизно 45% з негативною динамікою [2]. Тобто Україна в цьому сенсі суттєво відстає від розвинутих західних держав, хоча відповідно до Угоди про Асоціацію з ЄС взяла на себе зобов'язання поступово наближувати своє законодавство до права, стандартів та практики Євросоюзу щодо забезпечення прав людини у бізнесі.

Одним із інструментів забезпечення прав людини у бізнесі є соціальне інвестування. Поняття соціального інвестування та соціальних інвестицій є багатозначним та багатоплановим, його розглядають переважно у двох аспектах: у контексті корпоративної соціальної відповідальності, під якою розуміють соціальну діяльність підприємства, спрямовану на зовнішнє середовище з метою створення сприятливого іміджу в очах громадянського суспільства, надання соціальних благ працівникам підприємства, та як інвестиції в людський капітал, що сприяють підвищенню професійної кваліфікації, збільшенню продуктивних здібностей людини і таким чином продуктивності праці [3, с. 151].

Як показали дослідження господарської практики соціального інвестування, лише невелика кількість компаній розуміє під соціальними інвестиціями кошти, які вкладаються в розвиток територій у вигляді фінансування об'єктів соціальної сфери та соціальних проектів, адресованих різним групам місцевої громади. Водночас у зарубіжній літературі термін «соціальні інвестиції» найчастіше стосується саме діяльності бізнесу громади, оскільки соціальні інвестиції перебувають на зіткненні потреб компанії та громади. Соціальні інвестиції передбачають стратегічну, цілеспрямовану, довгострокову політику компаній у громадах, де вони мають своє представництво, що приносить взаємні вигоди всім учасникам процесу. Зазвичай соціальні інвестиції включають партнерські соціально орієнтовані проекти бізнесу, місцевої влади і некомерційних організацій. При цьому соціальні інвестиції не протиставлені бізнес-інтересам компанії, вони доповнюють і розширюють можливості компанії впливати на громаду і знижують можливі ризики від бізнес-діяльності [4].

Слід зазначити, що в Україні соціальне інвестування знаходиться на стадії свого становлення. Практика формування та оприлюднення нефінансової звітності вітчизняних бізнес-структур щодо реалізації соціальних інвестицій та їх результативності майже відсутня, вона іще не набула свого системного характеру. Так, підготовка нефінансових звітів за стандартами Global Reporting Initiative (GRI — неурядова організація, створена у 1997 році в США) є прерогативою великих національних компаній та представництв міжнародних корпорацій. Великі підприємства державної форми власності звіти з використанням стандартів GRI почали впроваджувати лише у 2016 році [5]. Зокрема, добровільно запровадили звітність за GRI такі українські компанії, як СКМ, ДТЕК, «Метінвест», «Надра Банк», «Оболонь». Аналіз наданих ними нефінансових звітів показав, що рівень дотримання екологічних стандартів становить лише 7 із 30, а результативність підходів до організації праці і гідної роботи представлено 9 із 14 соціальних стандартів [6].

Серед основних проблем, що перешкоджають втіленню в життя соціально відповідальних програм, і як наслідок, негативно впливають на загальний рівень розвитку соціальної відповідальності в країні, є нерозуміння власниками бізнесу тієї ролі, яку відіграє колективна соціальна відповідальність в процесі стратегічного розвитку компаній, а також нецільове використання коштів, що виділяються на соціальні програми (особливо це стосується держкомпаній).

В умовах, коли місцевим громадам бракує коштів для підтримки соціальної сфери, а бізнес переважно не зацікавлений у соціальному інвестуванні, бо прагне швидкого отримання прибутку, неабияке значення має діяльність неурядових організацій, завданням яких є мобілізація ресурсів і спрямування їх на розвиток соціально-комунальної інфраструктури. Такою організацією є Український фонд соціальних інвестицій, що працює у нашій країні з 2000 року на кошти міжнародних донорів. За період свого існування фонд реалізував на території України понад тисячу мікропроектів на рівні місцевих громад за напрямками: сприяння реформуванню системи соціальних по-

слуг, створення інноваційних моделей соціальних послуг для незахищених груп населення, допомога громадам у ремонті об'єктів соціальної і комунальної інфраструктури у сільській місцевості, активізація їхнього потенціалу і зусиль під час ухвалення спільних рішень. Зокрема, для реалізації проекту, метою якого є розв'язання проблем внутрішньо переміщених осіб, людей, постраждалих від воєнного конфлікту на сході країни, отримано від уряду Німеччини грант у 14 млн. євро, який використано для створення понад 70 додаткових груп у дитячих садочках м. Київ, більш, ніж 1000 місць для проживання, а також відновлено дитячі садочки, школи, заклади соціального захисту в Харківській, Дніпропетровській, Запорізькій областях [2].

Попри свою ефективність щодо бюджетозаміщення у реалізації соціальної функції, спеціалізовані фонди є традиційною моделлю соціального інвестування, яка не приносить компаніям істотних переваг для розвитку бізнесу. Для підвищення ефективності соціальних програм необхідним є новий змістовний підхід, що передбачатиме виділення функції реалізації соціальних програм за межі корпоративного контуру на основі такого партнерства громадянського суспільства, бізнесу та влади, яке сприятиме професіоналізації, прозорості та ефективності реалізації політики соціальної відповідальності. Як свідчить міжнародний досвід використання таких нових інвестиційних інструментів, як проведення конкурсів соціальних проектів, реалізація волонтерських програм, розвиток соціального підприємництва, impact investing (перетворююче інвестування) сприятиме вирішенню соціальних та екологічних проблем в зоні інвестування, подоланню бідності, залученню місцевих громад до економічного зростання території.

Список використаних джерел:

1. Уварова, Е. Бизнес и права человека в Украине [Текст] / Е. Уварова, Ю. Разметаева, М. Ясеновская и др. ; под ред. Е. Уваровой, Ю. Разметаевой // Междунар. юрид. форум (Харьков, 3–6 окт. 2017 г.). — Харьков : Право, 2017. — 132 с.
2. Кашченко, В. Соціальні інвестиції — філософія нової державної політики [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/socialni-investiciyi-filosofiya-novoyi-derzhavnoyi/> (29.03.2019).
3. Людський розвиток в Україні: можливості та напрями соціальних інвестицій [Текст] / за ред. Е. М. Лібанової. — К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, Держкомстат України, 2006. — 356 с.
4. Соціальні інвестиції у громаду [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://ufb.org.ua/sector-blagodijnosti/blagodijnist-v-gromadi/instrumenti-blagodijnosti-u-gromadi/investuvannja-u-gromadu.htm> (29.03.2019).
5. Нефінансова звітність за стандартом GRI у світі та Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.bakertilly.ua/news/id1129> (29.03.2019).
6. Іваницька, О. М. Соціальна відповідальність корпорацій і нефінансова звітність: врахування стандартів GRI в Україні [Електронний ресурс] / О. М. Іваницька, К. Ю. Цицик. — Режим доступу: <http://ktpu.kpi.ua/wp-content/uploads/2016/02/Sotsialna-vidpovidalnist.pdf> (29.03.2019).